

Buddhisme - introduktion og tekster

© 2015 Anders Nielsen og Systime a/s

Kopiering og anden gengivelse af dette værk eller dele deraf er kun tilladt efter reglerne i gældende lov om ophavsret eller inden for rammerne af en aftale med Copydan. Al anden udnyttelse forudsætter en skriftlig aftale med forlaget.

Redaktør: Søren Korshøj Laursen

Sat med: Optima

Grafisk tilrettelæggelse og produktion: Systime a/s

Omslag: foto af Anders Nielsen.

Trykt hos: Specialtrykkeriet Viborg

Printed in Denmark 2015

1. udgave 1. oplag

ISBN 978-87-616-6658-1

systime ▶

Skt. Pauls Gade 25

DK-8000 Aarhus C

Tlf.: 70 12 11 00

systime.dk

dhisme i Vesten vil adskille sig fra den buddhisme, du allerede har arbejdet med?

- b. Inden du begynder at læse dette kapitel, så se billederne i kapitlet igen. Hav Spiros begreber om de tre praksisformer – nirvanisk, karmisk og apotropæisk* buddhisme (se kapitel 3.3, side 62) – i baghovedet. Hvilke praksisformer synes du umiddelbart er mest i brug i buddhisme i Vesten, sådan som billederne viser det?

8.1 Buddhismens historie i Vesten

Da de vestlige kolonimagter fra 1500-tallet og frem forsøgte at vinde magt og indflydelse i Asien, fulgte kristne missionærer med. Disse missionærer var de første vesterlændinge, der kom i dialog med og forsøgte at beskrive buddhismen. I slutningen af 1800-tallet begyndte de første egentlige religionsforskere at studere buddhismen og oversætte de hellige skrifter. En del af disse religionsforskere blev så fascineret af buddhismen, at de konverterede, dvs. selv blev buddhister. Fra den tid begynder de første små grupper af vestlige konvertitter til buddhismen at blive dannet. Disse første vestlige buddhister havde ingen interesse i den lokale forfader- og åndedyrkelse, der altid har været en så vigtig del af asiatisk buddhisme. I stedet forsøgte man at finde ind til det, man mente, var den oprindelige buddhisme, og fokuserede mere på de hellige skrifers filosofiske indhold end de mange ritualer, der ellers også var en vigtig del af buddhismen.

Buddhismen var dog stadig ukendt i det meste af den vestlige verden og blev set som en fjern, eksotisk religion.

I slutningen af 1960'erne gennemgik hele den vestlige verden den kulturelle revolution, vi kender som "Ungdomsoprøret", eller under samlebetegnelsen "1968". En stor del af ungdomsoprøret var et opgør med det, man så som forældregenerationens stive, forældede normer. Et kendt slogan var "free your mind" – dvs. man skulle frigøre sindet fra alle de snærende, undertrykkende bånd og traditioner, som de unge forbandt med deres vestlige samfund. Man søgte "spiritualitet" i stedet for det, man så som kristendommens kedelige, samfundsbevarende ritualer, eller kapitalismens ensidige fokus på økonomisk vækst.

En del af ungdomsoprørerne rejste med rygsæk til Asien i håbet om at finde den ægte spiritualitet og inspiration til at skabe deres eget liv – dvs. alt det, som de unge mente, deres eget samfund manglede. Mange af de rygsækrejsende mødte i Asien de såkaldte "bevidsthedsudvidende stoffer" som hash og LSD. Men de mødte også

Apotropæisk Ondtafværgende

de østlige "bevidsthedsudvidende" religioner som hinduisme og buddhisme, og tog dem med hjem. Enkelte af de unge valgte ligefrem at "gå hele vejen", konvertere og blive aktivt praktiserende buddhister hjemme i Vesten. Ligesom de første vestlige buddhister i 1800-tallet valgte ungdomsoprørerne dog at lade forfaderkulten og de mange ritualer blive i Asien, og interesserede sig generelt kun for meditationspraksissen.

Denne globalisering af buddhismen er fortsat lige siden. Fra de første konvertitbuddhistiske centre i Vesten blev grundlagt i slutningen af 1960'erne og frem, er buddhismen fortsat med at vokse.

Der er talmæssigt ikke så mange praktiserende buddhister, men buddhismen er alligevel i dag en betydelig minoritetsreligion i Vesten.

Buddhismen i Vesten bliver som regel repræsenteret af konvertitter, dvs. folk der aktivt har valgt at være buddhister, og ofte kommer fra en baggrund som kristen eller ateist. Men de fleste buddhister i Vesten er faktisk indvandrere fra Asien.

I Danmark er der en større gruppe af etniske vietnamesiske buddhister, hvor de fleste er flygtninge eller efterkommere af de flygtninge, der kom til Danmark fra slutningen af 1970'erne og frem. Der er også mange thaibuddhister, her i blandt mange thaikvinder, der er blevet gift med danske mænd.

Buddhister i Danmark

Der er i 2015 15 buddhistiske grupper i Danmark med status som godkendte trossamfund. At være et godkendt trossamfund betyder, at den pågældende religiøse gruppe har ret til at vie folk med "borgerlig gyldighed"; dvs. ægteskabet har samme gyldighed, som hvis det var indgået i Folkekirken eller på rådhuset. Derudover kan medlemmer trække deres bidrag til det godkendte trossamfund fra i skat. Endelig er det nemmere for det godkendte trossamfund at få en særlig opholdstilladelse til besøgende religiøse specialister fra udlandet, fx munke, nonner, præster og lamaer.

Der er knap 7.000 registrerede medlemmer af buddhistiske samfund i Danmark. Mange buddhister er ikke registreret som egentlige medlemmer, og man regner med, at der samlet er ca. 30.000 buddhister i Danmark. Heraf er ca. 3.000 – 5.000 danske konvertitbuddhister, mens resten er immigrantbuddhister eller efterkommere fra de asiatiske lande, hvor buddhismen er majoritetsreligion.

Meditation i Buddhistisk Center på Svanemøllevej i København. Dette center var det første buddhistiske center i Danmark, grundlagt i 1972 af bl.a. den nuværende leder Ole Nydahl. Centret tilhører den tibetansk inspirerede Karma Kadjy-skolen. Centret består af 3 store villaer, der også fungerer som kollektiv for ca. 30 faste beboere og medlemmer af Karma Kadjy-skolen. På altret foran de mediterende ses bl.a. et fotografi af den person, man anerkender som skolens overhoved, den 17. Karmapa Trinley Thaye Dorje (se kapitel 7.3.2).

Øvelse 2 - Buddhisme i Vesten

- Gør rede for buddhismens vej til Vesten.
- Hvilke ting fra buddhismen kan mon særligt appellere til senmoderne mennesker i dag?

8.2 Praksis særlig for buddhisme i Vesten. Immigrantbuddhisme og konvertitbuddhisme

Buddhismen i Danmark ligner buddhismen i den øvrige vestlige verden.

Iflg. religionsforskeren Jørn Borup er buddhisterne i den vestlige verden opdelt i to grupper, der sjældent har meget kontakt med hinanden, fordi deres praksis og formål er meget forskellig. Borup inddeler den vestlige buddhisme i to katego-

rier: Immigrantbuddhismen og konvertitbuddhismen. Immigrantbuddhismen kan iflg. Borup også kaldes kulturbuddhisme: Denne form for buddhisme består ofte af indvandrere eller efterkommere fra lande, hvor buddhismen er majoritetsreligion. Dette er typisk asiatiske lande. Disse immigrantbuddhister vil ofte bruge det lokale buddhisttempel som en form for kulturcenter, et samlingssted, hvor man lige så meget dyrker sin etnicitet og sit oprindelige hjemland som sin buddhisme. Denne praksisform vil ud fra Melford Spiros typologi kunne ses som karmisk eller apotropæisk² buddhisme. For det er sjældent meditation, der er den mest udbredte praksis blandt immigrantbuddhisterne. I stedet udfører de ritualer for deres forfædre, som vi kender det fra de asiatiske lande, ofrer til Buddhastatuer, eller dyrker de buddhistiske højtider. Derved ligner immigrantbuddhister andre kulturreligiøse udøvere som fx kulturmuslimer, der måske sjældent beder de foreskrevne 5 daglige bønner, men gerne holder familiefest ved fastemånedens Ramadans afslutning. Samme praksis ser vi også hos danske kulturkristne, der aldrig går til søndagsgudstjeneste, men synes det er vigtigt at gå i kirke til jul, og holde barnedåb, konfirmation, bryllup og begravelse i Folkekirken.

En munk går tiggergang i det thaibuddhistiske tempel Watpa Sunnataram i Dragør. Dette tempel er et af fire templer for thaibuddhisme i Danmark. Centrene er åbne for besøg, men i det daglige benyttes de stort set kun af herboende thaier og deres efterkommere.

I Danmark er konvertitbuddhisterne typisk etniske danskere. Disse konvertitbuddhister er opvokset i et Danmark, hvor den dominerende forståelse af religion kommer fra den lutherske kristendom, der er grundlaget for den danske Folkekirke. Her bliver der lagt vægt på den indre tro, og ritualer ses generelt som mindre betydningsfulde. Den senmoderne religiøsitet er bl.a. kendetegnet ved det øgede fokus

² Apotropæisk Ondtafværgende

på ikke-institutionaliseret spiritualitet og individualisering, som vi i Vesten især har set siden Ungdomsoprøret i slutningen af 1960'erne. Et aspekt ved senmoderniteten er, hvordan individet sammensætter sin egen religiøse praksis uden om de etablerede majoritetsreligioners ritualer. Derfor vil også konvertitbuddhismen lægge vægt på buddhismens "indre ritualer" som meditation. Den vestlige konvertitbuddhisme henter især inspiration i zenbuddhismens filosofi og meditationsøvelser, og i tibetansk buddhisme.

Selvom denne konvertitbuddhisme ofte er individualiseret, ser man dog også, hvordan de forskellige buddhistiske gruppers religiøse lærere nyder stor respekt, særligt hvis de er immigrantbuddhister.

Immigrantbuddhisterne har normalt ikke meget kontakt med konvertitbuddhisterne. En undtagelse er dog de immigrantbuddhister, der er religiøse specialister, som fx munke eller lamaer. Disse religiøse specialister ses ofte som særligt autentiske repræsentanter og bindeled til den oprindelige buddhisme i Asien, og besidder derfor det, man kan kalde karisma og "religiøs kapital". De fungerer ofte som guruer, dvs. religiøse lærere, der vejleder i meditation, som er den altdominerende praksis blandt konvertitbuddhisterne.

Opdelingen i immigrant- og konvertitbuddhisme er fra Borup side ment som en bevidst grov opdeling, som især kan bruges i analytisk øjemed til at nuancere billedet af, hvem buddhisterne i Vesten er.

For forskellene mellem immigranternes kulturbuddhisme og konvertitternes meditationsbuddhisme ser ud til at blive udvisket med tiden. Immigrantbuddhisternes børn bliver efterhånden mere og mere assimileret i majoritetskulturen. Når disse børn fx går i dansk folkeskole, gymnasiet osv. og begynder at identificere sig mere som danskere end med kulturen i deres forældres eller bedsteforældres hjemland, bliver de også påvirket af den danske majoritetskulturs forhold til religion. Så kan det være svært at bevare kulturbuddhismen. Man kan forestille sig, at disse nydanske efterkommere enten helt opgiver buddhismen som identitetsmarkør, eller måske begynder at praktisere meditationsbuddhisme ligesom konvertitbuddhisterne.

Det er forkert at tro, at påvirkningen kun går den ene vej, fra øst mod vest. Med den tiltagende globalisering, bl.a. gennem Internettet og andre sociale medier, er afstanden mellem øst og vest blevet stadig mindre. Således ser vi mange eksempler på, at den vestlige konvertitbuddhismes fokus på meditation som den primære praksis bliver "genopdaget" i buddhismens asiatiske hjemlande. En thailandsk studerende i Bangkok eller en sekulariseret kulturbuddhistisk japaner i Tokyo, der ikke går særlig meget op i de buddhistiske forfaderritualer, kan sidde foran computeren og læse en uendelig mængde litteratur om det, de vestlige buddhister mener, er "den rene buddhisme" med filosofi og meditation uden forstyrrende åndetro osv. Således begynder Østen at få sin buddhisme tilbage i ny, vestlig aftapning.

Øvelse 3 - Buddhisme i Vesten

- Gør rede for, hvad der kendetegner henholdsvis immigrantbuddhister og konvertitbuddhister i Vesten.
- Søg på buddhistiske hjemmesider på nettet. Præsenter hjemmesiderne. Hvad fokuserer de på ved buddhismen? Er de indefra eller udefra? Er de immigrantbuddhistiske eller konvertitbuddhistiske? Anvend Melford Spiros typologi og se, om du kan finde alle de tre praksisformer beskrevet – hvis du ikke kan, hvad kan så være årsagen?

Nr. 107. Præster i et lamaistisk Tempel.

I Tibet og Mongoliet hersker den særlige Afart af Buddhisme, der betegnes som Lamaisme paa Grund af Præsteskabets eller Lamaernes Talfrighed og Indflydelse. Buddhas oprindelige, simple Lære er i Lamaismen stærkt blandet med gammelt Hedenskab; der optræder et Utal af Guder, Dæmoner og Helgener. Man antager, at der før Buddha har levet andre Buddhaer, og i Fremtiden vil opstaa flere, og Gudstjenesten gaar for sig under Udfoldelse af tallose, pragtfulde Kirkeskikke. Lamaerne, der er kendelige paa deres glatragede Hoveder og særlige Dragt, udgør en uforholdsmæssig stor Del af Befolkningen. De lever i Klostre, nogle med Tusinder af Medlemmer, men giver sig ikke af med produktivt Arbejde. De fornemste æres som Halvguder, idet de anses for Legemliggørelser af kommende Buddhaer.

I 1930'erne var det meget dyrt at drikke kaffe i Danmark. Man blandede forskellige slags kaffe-erstatninger i sin kaffe for at få den til at strække længere, eller erstatte den helt. Firmaet Richs producerede en kaffeerstatning baseret på forskellige kornsorter, og lagde desuden såkaldte samle-billeder ind i kaffeerstatningspakkerne. I 1937 udgav Richs et album "Jorden Rundt med Richs", hvor man kunne klistre samle-billeder om alle verdens kulturer ind. I tiden før tv og Internet var Richs' samle-billeder en populær kilde til viden om verdens kulturer og religioner, og samle-billederne blev trykt i op mod 1 mill. eksemplarer. Overstående samle-billede er et af de fem, der forklarede om buddhismen i Tibet.

Øvelse 4 - Buddhisme i Vesten

- a. Læs beskrivelsen af tibetansk buddhisme på ovenstående samlebillede fra Richs. Hvordan bliver den tibetanske buddhisme beskrevet? Er det en positiv/negativ/subjektiv/objektiv beskrivelse? Ville man lave et sådant samlebillede anderledes i dag? Forklar, hvad der er sket i vores syn på tibetansk buddhisme i tiden fra 1937 frem til nu.
- b. Lav et samlebillede om tibetansk buddhisme, som det ville se ud i dag.

Mindfulness er et begreb hentet fra buddhismen, hvor det er første del af den meditationspraksis, der i sidste ende skal nulstille den mediterende persons karma, så personen undgår genfødsel og i stedet opnår nirvana. Mindfulness-praksis bruges i dag i en lang række sammenhænge, hvor den buddhistiske forbindelse er mere eller mindre åbenlyst formuleret. Her ses en gruppe amerikanske high school-elever på Wilson High School i Portland, Oregon, der praktiserer mindfulness meditation. Mindfulness er kommet på skoleskemaet for "at understøtte elevernes socio-emotionelle udvikling".

Øvelse 5 - Buddhisme i Vesten

- a. Søg på Nettet efter mindst 2 hjemmesider, der tilbyder kurser i mindfulness. Sammenlign de hjemmesider, du finder, og find de buddhistiske træk. Diskutér, om mindfulness er buddhisme eller ej.
- b. Se dine svar til øvelserne i dette kapitel igennem. Hvad nyt har du lært om buddhismen i dette kapitel?